

**SANAYİ, HİZMETLER VE TARIM KOMİSYONU
ENERJİ ÇALIŞMA GRUBU**

**ELEKTRİK ENERJİSİ PİYASASI VE ARZ GÜVENLİĞİ
STRATEJİ BELGESİNE İLİŞKİN
TÜSİAD DEĞERLENDİRMELERİ**

12 KASIM 2008

TÜSİAD, arz güvenliği konusunun önemini, enerji konusundaki tüm temas ve toplantılarda dile getirmekte, arz güvenliğine ilişkin çözüm önerilerinin ve alınacak tedbirlerin serbest piyasaya yönelik olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Serbest piyasanın gereklilikleri doğrultusunda 17 Mart 2004 tarihinde açıklanan, ancak uygulamaya geçirilemeyen “Elektrik Enerjisi Sektörü Reformu ve Strateji Belgesi”nin sektörün ihtiyaçları doğrultusunda gerçekçi ve uygulanabilir bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Tüm sanayici, üretici ve yatırımcıları yakından ilgilendiren elektrik enerjisi piyasası ve arz güvenliğine yönelik düzenlemelerin özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile her aşamada paylaşılması daha etkin bir strateji oluşturulmasına katkıda bulunacaktır. Bu çerçevede, “Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi”ne yönelik TÜSİAD ön değerlendirmeleri aşağıda bilgilerinize sunulmaktadır.

“Elektrik Enerjisi Piyasası ve Arz Güvenliği Strateji Belgesi”ne eklenmesinin yararlı olacağını düşündüğümüz hususlar:

- EPDK’nın kurumsal kapasitesinin geliştirilmesi kapsamında yapılacakların strateji belgesine eklenmesi,
- Enerji bilgilerinin doğru/güvenilir bir şekilde toplanıp, tüm paydaşlarla paylaşıldığı ve ileriye doğru projeksiyonların yapıldığı Enerji Bilgi Merkezi yapılanmasına ilişkin yol haritasının strateji belgesine eklenmesi,
- Yatırımcı ve sektör oyuncularının güvenliğini sağlamak için Strateji Belgesi ve enerji mevzuatında belirtilen zamanlama tutarsızlıklarının giderilmesi (örneğin Yan Hizmetler Yönetmeliği),
- Emisyon azaltımına ilişkin olarak Kyoto anlaşmasının imzalanması ve Kyoto sonrası dönemin Türkiye üzerindeki etkilerinin Strateji Belgesi'nde dikkate alınması

gereklidir. Strateji belgesinin elektrik piyasası paydaşları açısından güven verici ve inandırıcı olabilmesini sağlamak için içerik ve özellikle tarihlerin gerçekleştirilebilir ölçüde olması önemlidir.

3.1. Toptan Satış Piyasası

- Gün öncesi piyasaya geçişle ilgili tarih hedefi konmuş olmasına rağmen, piyasa gelişimi açısından oldukça önemli olan vadeli işlemler piyasası ile ilgili sadece niyet belirtilmiştir. Bu hususla ilgili takvimin ve sorumluların belirli olduğu bir hedef konması yerli ve yabancı yatırımcının önünü görmesi için önem arz etmektedir.

- Saatlik uzlaştırmaya yönelik olarak belirlenecek tarih, geçiş öncesi yapılması gereken hazırlıkları (saatlik uzlaştırma için sayaç okuma sistemleri, profillemeye çalışması, vb) tamamlayacak şekilde gerçekçi olmalıdır.
- PMUM ödemelerinin zamanında ve eksiksiz yapılmasını sağlamak üzere bankalar aracılığı ile düşünülen takas-bank uygulamasının, sistemin aksamaya uğramaması açısından, en kısa sürede ve piyasa katılımcıları arasında ayırım gözetmeden uygulamaya konulmalıdır. Bahse konu ödeme gecikmelerinin oluşmaması için öncelikle Kamu Kuruluşları arası ödemelerin disipline edilmesi ve bir borç sarmalı oluşturulmaması gerekmektedir. Özellikle tüketici olarak bulunan Dağıtım Şirketlerinin ödeme yapmaması durumunda banka teminatları vasıtasıyla alacakların alınması geçici bir çözüm olacaktır. BOTAŞ-EÜAŞ-TKİ- TETAŞ-Dağıtım Şirketleri arasındaki ödemeler sağlam bir yapıya kavuşturulmalıdır.
- Büyük kapasiteli santrallerin gün içerisindeki dengesizliklerini de yönetebilmesini teminen, elektrik piyasası stratejisinin ileriki adımlarında katılımcılar arasında çalışacak “gün-içi-piyasa” uygulamasına da yer verilmelidir.

3.1.5 Yarışma Yolu ile Kapasite Temini

- Her ne kadar gerek görülmesi halinde yapılacağı belirtilmiş olsa dahi, merkezi yarışma yoluyla enerji ve kapasite teminine yönelik bir eylem ve bununla ilgili bir yönetmelik hazırlanması elektrik piyasasının temel hedefleri ile çalışmaktadır. İkili anlaşmaların esas kılındığı yapıyı tehdit eden ve geçmiş dönemdeki YİD/Yİ modellerini anımsatan söz konusu modelin belgeden çıkarılmasında fayda vardır.

3.2 Tarifeler ve Fiyatlandırma

- Gün öncesi piyasalar işler hale geldikten sonra, dengeleme güç piyasasındaki dengesizliklerin saatlik uzlaştırması sonucunda oluşan maliyetin tarifelere yansıtılmayacağı belirtilmektedir. Oldukça düşük kar marjı ile çalışan perakende satış şirketlerine bu ek bir maliyet getirecektir. Bu nedenle, söz konusu maliyetin tarifelere en azından bir limit dahilinde yansıtılacağı ifade edilmelidir.
- Perakende satış lisansına sahip dağıtım şirketlerinin sürdürülebilir bir karlılık ve nakit yönetimi için, kayıp kaçak oranlarının düşürülmesine yönelik gerekli yatırım desteğinin ve tahsilat oranlarının artırılmasına yönelik ihtiyaç duyulan gerekli düzenlemelerin yapılacağının belirtilmesinde fayda bulunmaktadır.

- İkili anlaşmalara dayanan bir piyasa oluşturabilmek için katılımcıların serbest piyasa koşullarında maliyetlerini yansıtabileceği çapraz sübvansiyondan arındırılmış bir tarife mekanizması oluşturulmalıdır.
- İletim kayıplarının TEİAŞ tarafından asgari bir seviyeye indirilmesi için, dağıtımda yapıldığı üzere, bir performans takibi oluşturulmalıdır. Performans takibi ile iletim kayıplarının TEİAŞ tarafından ticari olarak işletilmesi ve performans hedefleri stratejide yer almalıdır.
- Bölümün 3. paragrafında 2013 sonrası nihai döneme ilişkin bazı açıklamalar olmasına rağmen, nihai dönem uygulamalarının mahiyetine ilişkin belirsizlik devam etmektedir. Bu da özelleştirmelerde yerli/yabancı yatırımcıların önünü net olarak görmesini engellemektedir.

4.1 Dağıtım Özelleştirmesi

- Belgede, hali hazırda başlamış olan dağıtım özelleştirmesi belirlenmiş esaslar çerçevesinde 2009 yılında tamamlanacağı belirtilmektedir. Yatırımcıların iş planlarını öngörülebilir bir yapıda yapabilmelerini sağlamak için her bir bölgenin hangi tarihte ihale edileceğinin takvimlendirilmesi yararlı olacaktır.

4.2 Üretim Özelleştirmesi

- Üretim özelleştirmesinin Özelleştirme İdaresi Başkanlığı tarafından yapılacağı belirtilmesi önemlidir.

5. Arz Güvenliği

- Özel sektör yatırımlarının teşviki ile ilgili ek düzenlemeler getirilmelidir. Örneğin hidrolik elektrik santrali yatırımlarına KDV muafiyeti getirilmesi ve sabit kıymet amortisman süresinin azaltılması gibi düzenlemeler bu yatırımların hızlandırılmasını sağlayacaktır.

5.2.1 TETAŞ'ın İkili Anlaşmalarla Enerji Alımı

- Strateji belgesi genel olarak serbest piyasa ortamını oluşturulmasını destekler niteliktedir. Bu çerçevede, Nihai DUY kapsamında talep tarafının da piyasaya katılımı öngörülmüş, ikili anlaşmaların piyasa modeli içerisindeki önemi

vurgulanmıştır. Buna mukabil TETAŞ gibi büyük alım yapabilme potansiyeli olan bir kamu kurumunun enerji alım ihalesine çıkması serbest piyasa mantığına aykırıdır. Ayrıca, 'TETAŞ' ın daha önce enerji alım ihalesine çıkmış ve bu ihalenin başarısızlıkla sonuçlanması durumunun yeni ihalelerde de tekrarlanması ihtimalini dikkate alacak olursak, alternatif çözüm önerileri getirilmelidir.

- TETAŞ'ın ikili anlaşmalarla enerji alımı hususunda ısrar edilmesi halinde ise alım miktarı ve süresi ile ilgili belirli bir hedef konmalıdır. Özellikle alım süresinin geçiş dönemini aşmaması büyük önem arz etmektedir. Bahse konu elektrik enerjisi alım ihalesinin şartnamesinin içeriği şeffaflık ilkesi çerçevesinde, teknoloji bazında maliyet kısıtlarını içeren ve mevzuat kapsamında ortaya çıkabilecek ilave risklerin yönetilebileceği ayrıntıda düzenlenmelidir.

7. Komşu Ülkelerle Enterkoneksiyonlar, İthalat/İhracat

- TEİAŞ'ın teknik kurallarına uygun olmak üzere, komşu ülkelerle elektrik enerjisi ithalat/ihracat olanağı yaratacak ve artıracak yatırımları yapmak isteyen piyasa oyuncularının, bu hatların inşa sonrası kullanım haklarının düzenlenmesi ile ilgili mevzuat risklerinden arındırılmasını sağlayan bir yapı oluşturulmalıdır.

8. Kaynak Kullanım Hedefleri

- Yakıt bazındaki hedeflere ulaşabilmek için kullanılacak yöntemin ve lisans süreci başta olmak üzere bu hedeflere yönelik olara alınacak tedbirlerin net olarak belirlenmesi gerekmektedir.

8.4. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimindeki Payı

- Strateji belgesinde yerli kaynakların kullanımının artırılarak dışa bağımlılığımızı azaltmak amacıyla “Yenilenebilir Kaynakların Desteklenmesi İçin Yapılması Gerekli Çalışmalara İlişkin Plan” yapılması gerektiği vurgulanmalıdır. Bu plan içerisinde mali destekler (yatırım indirimi, v.b.), program ve toplu güç hedefleri ve bu hedeflere ulaşılması için öngörülen süreler başta olmak üzere alınacak önlem ve yöntemlere ilişkin koşullar belirlenmelidir.
- Güneş enerjisinden elektrik enerjisi elde edilmesini özendirmek üzere uygulanacak usul ve esasların fizibilite esaslarına uygun maliyetler dikkate alınarak ve teknoloji ayrımı yapılarak belirlenmesi gerektiği düşünülmektedir.